

Югозападен университет „Неофит Рилски“

РЕЦЕНЗИЯ

на представените трудове и дейности на гл. асистент Марио Маринов за участие в конкурс за академичната длъжност **ДОЦЕНТ** по професионално направление 3.1 Социология, антропология и науки за културата / Социология (Нови религиозни движения), обявен от ЮЗУ „Неофит Рилски“ в Държавен вестник, бр. 57 от 14.07.2017 г.

Рецензент: проф. дсн Добринка Пейчева

I. Кратки биографични данни за кандидата

Гл. ас. д-р Марио Петров Маринов е единствен кандидат за обявения от ЮЗУ „Неофит Рилски“ конкурс за доцент към катедра Социология. Кандидатът е на основен трудов договор в катедрата от 2001 г. Кандидатът преминава през всички начални академични длъжности и степени - от 2001 г. е асистент, от 2003 г. старши асистент, от 2006 г. главен асистент, от 2013 г. доктор по социология към Югозападен университет. Магистър по социология е от СУ „Св. Кл. Охридски“ от 1991г.

Гл. асистент Марио Маринов има няколко специализации в чужбина:

1. едногодишна следдипломна специализация по социология и политика, към Централноевропейски университет в Прага, 1992 г.;
2. осем няколко месечни специализации в: Университет на Есекс; Зацбургски глобален семинар; London School of Economics; Централноевропейски университет, Будапеща; в Скопие, Кьолн, Санта Барбара, Барселона.

Работил е като:

интервюер в НЦИОМ, 1991; научен сътрудник в Централноевропейския университет в Прага, Чехия, 1992-93 и 1994-95; социолог в Институт по социология, БАН, 1993-2001; хоноруван преподавател в СУ „Св. Кл. Охридски”, 1994-2004, НБУ, 1994-99, Зуйд университет, Маастрихт, Нидерландия, 2011;

От 2015 г. д-р Маринов е член на редакционната колегия на международното рецензирано научно списание *European Quarterly of Political Attitudes and Mentalities*.

Член наблюдател на БАНИ е от 2011г.

II. Характеристика на научната и научно-приложната продукция на кандидата

Кандидатът участва в конкурса с 22 публикации, от които 3 монографии / 2 са самостоятелни негови монографии, а третата е в съавторство с доц. Вл. Дулов

Съставител е, заедно с други колеги, на две колективни монографии Включил е 13 статии, 2 учебни помагала (от които 1 в съавторство) и 2 рецензии.

12 от публикациите му са на английски език, а 10 на български език.

Самостоятелни монографии:

1. Marinov, M. Religious Communities in Bulgaria. South-West University Publishing House, Blagoevgrad, 2017. 82 p.

Монографията е посветена на един изключително важно явление в социалния и духовен живот в България - на съществуващите в страната

религиозни общности, на тяхното разпространение и влияние, социалните аспекти на религиите и тяхното отражение върху всекидневния живот на хората. Монографията е написана и издадена на английски език, с което не само се запълва в световен план празнота в литературата за религиите в България, но и се откликва на интереса на международната научна общност към религиозния живот в България, чрез формирането на една своеобразната визитна карта.

Значимостта и оригиналността на темата далеч не са единствените о достойнства на разглеждания труд. Авторът несъмнено имат богат опит както в социология на религията като академична дисциплина, така и в емпирично изучаване на религиозните общности в България.

Този безценен натрупан опит е допринесъл за богатството от аспекти с което се характеризира монографията.

Достойнство на разработката е ясно изразения социологически подход към религиозните практики, а не към теологичните постулати на отделните религии. Изучаването на религиозните практики е подкрепено с възможните емпирични примери.

Авторът започва с обща географска и историческа информация за България, като очертава генезиса и развитието на отделните религиозни общности и как те се вписват в съвременния ландшафт на българския религиозен живот. Основната теза на автора е, че главната тенденция в развитието на религиите в България е секуларността.

Тази своя теза той развива и чрез анализ на статистически данни от Преброяванията на населението в страната, като сравнява данните от различни преброявания и откроява развитието на броя на самоопределилите се като принадлежащи към различните религии от последните две Преброявания на населението. В работата със статистически данни Маринов демонстрира ясен социологически усет за социални процеси, които стоят зад отделните количествени данни.

Най-голямо внимание е отделено на Българската православна църква. Маринов прави исторически обзор от възникване на християнството по българските земи, покръстването през 9 век се стига до наши дни, като се открояват съвременните проблеми пред най-голямата и традиционна църква в България.

Разгледани са историческите и съвременни ръководители на църквата, автори, известни храмове и свети места. Обяснено е какво е свещено в Православната църква, кои са най-важните празници в българското православие, начините на обличане на свещениците, хранителните режими и постите, ритуалите в Българската православна църква. Не са подминати противоречията относно църквата, културното ѝ значение за развитието на българската нация, литература, архитектура.

Несъмнена е научната стойност на монографията, която дава познания не само за съществуващите религиозни общности в България, но и конкретни емпирични данни за религиозните практики на всекидневно равнище. Езикът е много премерен: насочен е не само учени, но и към по-широк кръг читатели, които се интересуват от съществуващите религии в България.

2. Маринов, М. Нови религиозни движения. Университетско издателство „Неофит Рилски”, Благоевград, 2011, 121 стр.

Монографията е социологическа систематизация и опит за анализ на новите религиозни движения в България.

В нея е заложена тезата, че новите религиозни движения не са чужда инвазия, а логически възникнал феномен, който се вписва в българската социална реалност от периода 1990 – 2008 г. Основен проблем на книгата са връзките на зависимост между новите религиозни движения в България и по-общите проблеми в развитието на българското общество през 1990 – 2008 г., които обосновават необходимостта от социологически подход при изследването на нови религиозни движения.

Основната теза на автора е, че съществува зависимост между различните фази на развитие на българското общество през периода 1990 – 2008 г. и присъствието на определени типове нови религиозни движения според отношението им към света.

Изходна теоретична постановка в първа глава е секуларизационната проблематика.

Втора глава е посветена на проблема за семейството в Обединителното движение и други нови религиозни движения в България. Артикулирана е свързаността на НРД със съвременния български национализъм. Силната взаимосвързаност между религиозната и националната идентичност е изведена като предпоставка НРД да бъдат разгреждани като заплаха за националната идентичност. Проблемите, свързани с религиозната и национална идентичност, са определени като сфера на възможни социални конфликти. Семейството е представено като друга такава сфера.

Трета глава, която акцентира върху квазирелигиозната корпорация АкваСорс и четвърта глава, която е посветена на новите религиозни движения като проблем на социологията през методологията на социалното конструиране на реалността, разглеждат конструкциите на самите нови религиозни движения.

На медиите, държавната администрация, правозащитниците, традиционните религии, антикултиските движения, родителите на членове на НРД, националистите, юристите, психотерапевтите, социолозите на религията също е отделено внимание, с което се конструира една цялостна социологическа картина на явлението.

3. Дулов, В. , М. Маринов. Качествени методи в социологията. Университетско издателство „Н. Рилски”, Благоевград, 2012. 176 с.

Монографията е посветена на важен компонент от висшето образование по социология: обучението на студентите по дисциплината *Качествени методи в социологията*.

Научното осветляване на качествените методи е все още в зародиш в българската социология. Ето защо монографичният труд заема своето пионерско място. Качествените методи в социологията се реализират с по-малкото разходи по провеждането им и това ги прави конкурентно-способни. Всичко това прави появата на този труд изключително ценен в български условия.

Смелостта за написването на този труд далеч не е единственото му достойнство. Двамата автори несъмнено имат богат опит както в методологическото аргументиране на качествените методи в социологията, така и в практическото им участие в провеждане на емпирични изследвания не само с количествени, но и с качествени методи. Този техен безценен натрупан емпиричен опит несъмнено е дал принос към написването на монографичния труд.

Достойнство на разработката представлява комбинацията между теоретична обосновка на методите и конкретна емпирична информация.

В частите от монографията, написани от гл. ас. д-р Марио Маринов чрез сравнителен анализ се дават примери за различен подход към един и същ проблем с количествени и качествени методи при представяне на изследвания на употребяващите марихуана във Великобритания.

Дискутира се световно известното изследване “Обществото на уличните ъгли” на Уилиъм Уайт, хрестоматиен пример от работата на Чикагската школа в социологията, което запознава с рядко достъпна литература.

Друг дискутиран ценен текст е на Пол Томпсън - „Интервюто” от „Гласове от миналото”. В текста се дава полезна практическа информация за жизнената история като метод и за това как да се провежда интервю за жизнена история; кои са спецификите на жизнената история и как да се имат предвид при работа на терен.

Гл. ас. д-р Маринов акцентира и върху метода наблюдение с участие като систематизира основните му предимства и недостатъци, дава съвети как да

се преодоляват недостатъците и онагледява методическите си съвети с пример от негово оригинално изследване на Обединителната църква във Великобритания и България.

Предлага се и дискусия върху автобиографичния текст на Робърт Мур „Как станах социолог в Спаркбрук“, чрез която Маринов разкрива процеса на „ставане“ на едно качествено изследване, взаимодействието между социолога и изследваните лица, специфичните особености на наблюдението, интервюто, културните различия, сътрудничество с властите, медийно отразяване на научните изследвания и пр.

Обобщен преглед на останалите публикации

Гл. ас. д-р Марио Маринов е съставител на два сборника:

1. (Editor with M. Serafimova and S. Hunt, with V. Vladov, Consulting Editor and translations from Bulgarian) Sociology and Law. The 150th Anniversary of Emile Durkheim (1858-1917). Newcastle upon Tyne. Cambridge Scholars Publishing. 2009. 295 pp.

2. (Съставител с М. Серафимова, Ж. Кьосев, В. Дулов, Д. Пейчева и др.) Религия и политика. Международна конференция. Югозападен университет "Неофит Рилски", Правно-исторически факултет. Издателство БОН, Благоевград. 2005. 302 с..

И в двата сборника са включени публикации на световно известни учени: Джон Рекс, Айлийн Баркър, Масимо Интровине, Стивън Хънт, Орест Мартишин, Йован Корубин, Михаела Моравчикова, Зоран Матевски. Особена ценност е съставителството на д-р Марио Маринов на сборника, издаден от **Cambridge Scholars Publishing**, чрез който посланията на авторите достигат до световна аудитория.

В 13-те представени от М.Маринов статии са разгледани проблеми на социология на религията и качествени методи в социологията.

Маринов участва с две енциклопедични статии за България в първото и второ допълнено издание на Световна Енциклопедия на религиозните практики, публикувана в САЩ през 2006 и 2015.

Публикуването им е рядко признание за български учен.

Разработен е най-значимият кръг от проблематиката - основните проблеми за новите религиозни движения и социалното развитие; ценностите в образованието, на основа на анализ на проведени от автора фокус групи; елементарни форми на новия религиозен живот в България на основа на прилагане подхода на Емил Дюркем. Маринов е публикувал доклади от престижни международни конференции не само по социология, но и по етнология и връзки с обществеността, което е свидетелство за интердисциплинарния интерес към творчеството му.

Д-р Маринов има две **учебни пособия** от престижни международни Интензивни програми по Програма Еразъм и две рецензии на книги от престижно международно издателство, публикувани в сп. „Социологически проблеми“.

Д-р Маринов има пълна учебна натовареност. Преподавателската му дейност съвпада с тематиката на научните му интереси. Основните му дисциплини са в областта на *социология на религията, нови религиозни движения и количествени и качествени методи*.

Участието му в научно-изследователски проекти също е осезаемо в международен и национален план и съответства на професионалните му интереси.

Марио Маринов е доказал се и разпознаваем социолог в страната и чужбина

III. Основни приноси в научната, научно-приложната и преподавателска дейност на кандидата

1. Гл. ас. д-р Марио Маринов е първият учен, който се занимава със

социологическо изследване на нови религиозни движения в България. Той има принос към въвеждането на тази научна дисциплина в България, както в изследователски, така и в преподавателски план. Приносът му има пряко отношение към темата на конкурса.

2. Постигната е степен на теоретизиране относно новите религиозни движения и връзката им с общото социално развитие в област на социологията на религията, в която традиционно преобладава дескриптивно изследване на отделни случаи. Разработена е оригинална концептуална схема за изучаване на появата и разпространението на нови религиозни движения в условията на българското общество. Теоретичната схема е съотнасяне на социална дезинтеграция, криза на функциониращите ценности в обществото, липса на модели на поведение за младежта и нови религиозни движения. Теоретичната схема дава възможност да се изследват латентни и явни напрежения и конфликти, преориентирани от традиционни към нови религиозни движения и превъзможване на екзистенциални кризи.

3. Преосмислена е връзката между секуларизацията и новите религиозни движения. Изведена е тезата, че новите религиозни движения са един от ефектите на секуларизацията, който запълва създадения духовен вакуум. Тезата е чувствителна към условията, които пораждат нови религиозни движения. Авторът интерпретира творчески социологическата концептуализация на проблема, създавайки както специфична теоретична рамка за изследване на конкретните му прояви, така и стратегия и емпиричен апарат за изследване на проблема.

4. Задълбочен е потенциалът на изследователските възможности на качествените методи. Негови трудове за наблюдението с участие са използвани от проф. Клер Уолес пред студенти в Полша и Чешката република. Публикациите му са цитирани от Нонка Богомилова, Ина Мерджанова, Павел Стефанов, Andrei Sasu, Giorgi Aronia и др..

Непосредственият опит на гл. ас. д-р Марио Маринов в приложението на качествения метод наблюдение с участие и критичната рефлексия върху позицията на наблюдателя послужат за усъвършенстване на стратегиите на качествените изследвания. Творческата разработка на качествените методи в работата на гл. ас. д-р Марио Маринов върви успоредно със създаване на среда за творческото им прилагане от студентите. В преподаваните от него дисциплини студентите формулират собствени изследователски проекти, работят на терен и прилагат наученото в университета в реална изследователска среда.

Критични бележки и препоръки

Препоръките ми към д-р Маринов са свързани с продължаване на теоретизирането на връзката между новите религиозни движения и социалното развитие. „Зависимостта между различните фази на развитие на българското общество през периода 1990 – 2008 г. и присъствието на определени типове нови религиозни движения според отношението им към света („нови религиозни движения отричащи света”, „нови религиозни движения приспособяващи се към света” и „нови религиозни движения утвърждаващи света”)“, която д-р Маринов извежда, се нуждае от много по-пълно аргументиране. Сама по себе си тази зависимост е с висок научен заряд и може да се развие в самостоятелен монографичен труд, който да послужи за бъдещо научно израстване на Маринов след доцентурата.

Втората ми препоръка към автора е да засили още повече публикационната си дейност в чужбина. Перфектният му английски език и международните му признания и контакти могат и трябва да бъдат използвани в бъдеще за популяризиране на теоретизациите му в специализираните международни научни списания.

Препоръките, които отправям не омаловажават високата ми оценка към постигнатото от гл. ас. д-р Марио Маринов, поради което ще гласувам с **Да** и апелирам към останалите членове на Научното жури да гласуват с **Да** за предложението да му бъде присъдена академичната длъжност **Доцент** по професионално направление 3.1 Социология, антропология и науки за културата / Социология (Нови религиозни движения).

Дата: 15. 10. 2017 г.

Рецензент:

проф. дсн Добринка Станчева Пейчева